

חוק הספנות (כלי שיט), תשי"ט – 1959

פרק ראשון : מבוא

הגדרות

1. "בית המשפט" – בית המשפט לימאות לפי חוק בתי המשפט לימאות, תשי"ב – 1952¹ ובסעיפים 38 ו-80 – לרבות כל בית משפט כמשמעותו בפקודת הפרשנות² ;
 "המנהל" – אדם שנתמנה על ידי שר התחבורה, בהודעה שפורסמה ברשומות, כמנהל אגף הספנות והנמלים במשרד התחבורה ;
 "הרשם", לגבי כלי שיט פלוני – רשם נמל הרישום של כלי השיט, כאמור בסעיף 9 ;
 "נציג" – נציג דיפלומטי או קונסולרי של ישראל, כמשמעותם בסעיף 18(2) לפקודת העדות³ ;
 "כלי שיט" – כל כלי העשוי לשוט, למעט סירה המונעת על ידי משוטים בלבד ולרבות מבדוק צף ;
 "חלק", בכלי שיט – זכותו של אחד הבעלים של כלי שיט שבבעלות משותפת ;
 כלי שיט ישראלי – כלי שיט הרשום ברישום הישראלי ;
 "רישום ישראלי" – רישום כלי השיט לפי הוראות חוק זה ;
 "קברניט" – רב החובל של כלי השיט או איש הצוות אשר בידו הפיקוד החוקי על כלי השיט אותה שעה ;
 "נמל" – כמשמעותו בפקודת הנמלים⁴ ;
 "תאגיד ישראלי" – תאגיד שנרשם כדין בישראל או שהוקם מכוח דין בישראל למעט –
 (1) חברת חוץ שנרשמה לפי סעיף 248 לפקודת החברות⁵ ;
 (2) תאגיד אשר שר התחבורה הודיע עליו לרשם כי אין בינו לבין מדינת ישראל זיקה של ממש.

פרק שני : רישום כלי שיט

כלי שיט הכשיר לרישום

כלי שיט שרישומו רשות

רישום כלי שיט שבבניה

כלי שיט שרישומו חובה

2. כלי שיט שיותר ממחציתו היא בבעלותם של המדינה או של אורח ישראל או של תאגיד ישראלי, כשיר לרישום ישראלי.
3. כלי שיט שלא נתמלאו בו תנאי הכשירות לרישום האמורים בסעיף 2 או שחדלו להתקיים בו, רשאי שר התחבורה, אם שוכנע שקיימת זיקה מספקת בין כלי השיט למדינת ישראל, להתיר בכתב לבעל של כלי השיט לרשמו ברישום ישראלי או להתיר לו את המשך הרישום כאמור, והשר רשאי לבטל את ההיתר, להתלותו, להתנות בו תנאים, לשנותם או לבטלם.
4. כלי שיט הנמצא בבניה, בישראל או בחוץ לארץ, ושנתמלאו בו תנאי הכשירות האמורים בסעיפים 2 או 3, מותר לרשמו ברישום הישראלי, לפי כללים שנקבעו בתקנות.
5. כלי שיט הכשיר לרישום ישראלי – חייב ברישום ישראלי ובעלו יגיש לרשם בקשת רישום תוך 15 יום מיום הגיע כלי השיט לרשותו, זולת אם הרשה המנהל בכתב שהבקשה תוגש לאחר זמן.

1 ס"ח 97, תשי"ב, עמ' 232.

2 דיני ישראל, נוסח חדש, מט' 1, עמ' 2.

3 חוקי א"י, כרך א', פרק נ"ד, עמ' 650.

4 חוקי א"י, כרך ב', פרק קי"ד, עמ' 1146.

5 חוקי א"י, כרך א', פרק כ"ב, עמ' 155.

6. כלי שיט החייב ברישום לפי חוק זה לא יושט אלא אם נרשם כדין.
7. לצורך רישום כלי שיט ברישום הישראלי יתנהל פנקס רישום לכל נמל (להלן – פנקס הרישום).
8. פנקס רישום יתנהל על ידי רשם; שר התחבורה ימנה רשם בהודעה ברשומות והמינוי יכול להיות מסוייג לסוגים של כלי שיט.
9. (א) לכל כלי שיט יהיה נמל רישום, הוא הנמל המפורש בתעודת הרישום של כלי השיט (להלן – נמל הרישום);
(ב) לא יירשם כלי שיט אלא בנמל רישום אחד, אולם משנרשם, מותר להעביר את הרישום מנמל לנמל.
10. בעלו של כלי שיט החייב ברישום לפי חוק זה והרשום ברישום-חוץ או הכפוף למשכנתה או שעבוד לפי דיני-חוץ, חייב להשיג את ביטול הרישום-החוץ ולפדות את המשכנתה או השע-בוד, הכל תוך המועד שנקבע לפי סעיף 5 להגשת הבקשה לרישום, ולא יירשם כלי השיט ברישום ישראלי לפני ביטול הרישום-החוץ ולפני פדיון המשכנתה והשעבוד כאמור.
11. נרשם כלי שיט ברישום הישראלי, יתן הרשם לבעלו תעודת רישום, ולא יושט כלי השיט אלא אם נמצאת בו התעודה; שר התחבורה יקבע בתקנות את הפרטים שיירשמו בתעו-דת הרישום ואת צורתה.
12. (א) חל שינוי באחד הפרטים הרשומים בתעודת הרישום או בצורת הפעלתו של כלי השיט או של מבנהו, כשכלי השיט נמצא בנמל ישראלי, ימסור בעלו על כך לרשם הודעה בכתב תוך 15 יום מיום השינוי.
(ב) חל שינוי כאמור כשכלי השיט נמצא מחוץ לנמל ישראלי, ימסור קברניט כלי השיט, תוך 15 יום מיום השינוי, הודעה בכתב על כך לרשם או לנציג הקרוב לו ביותר, ובצירוף תעודת הרישום.
13. שר התחבורה יקבע בתקנות הוראות בדבר רישום שינויים בצורת הפעלתו של כלי שיט או במבנהו, תנאי הרישום והנהל לביצועו.
14. לענין הליכי הרישום בפנקס, יקבע שר התחבורה, בתקנות, הוראות בדבר –
(1) הראיות לכשירות כלי שיט לרישום ולקיום יתר התנאים לרישום כאמור, דרכי הגשתן וגבייתן;
(2) הפרטים על המבנה של כלי השיט ועל בנייתו, שעל בעלו למסרם יחד עם הבקשה לרישום הראשון של כלי השיט בפנקס הרישום והראיות לפרטים אלה;
(3) חיוב הבונה של כלי שיט למסור לבעלו תעודה על הפרטים, כולם או מקצתם, שעל בעל כלי השיט למסרם לפי פסקה (2), ורשאי שר התחבורה לחייב בתקנות את בעל כלי שיט למסור לרשם פרטים נוספים על כלי השיט לצרכי רישומו בפנקס.
15. מותר להגיש את הבקשה לרישום כלי שיט הנמצא בנמל-חוץ, לרשם או לנציג.
16. (א) הנציג לא יקבל בקשה לרישום כלי שיט אלא לאחר שהוגשו לו הראיות הנדרשות לפי סעיף 14 וצויין הנמל שבו מבוקש רישום כלי השיט; נתמלאו תנאים אלה – רשאי הנציג לתת תעודת רישום זמנית לבעל כלי השיט שסעיף 15 חל עליו או לקברניטו ודין תעודה זו לענין הסעיפים 11–13 ו-20 כדין תעודת רישום.

- (ב) תעודת רישום זמנית כאמור תינתן לתקופה שלא תעלה על ששה חדשים, אך היא תפקע משהגיע כלי השיט לראשונה לנמל ישראלי, אלא שהרשם רשאי, לפי בקשת הבעל, להאריך תקפה לתקופה שלא תעלה על שנה אחת מיום שהוצאה לראשונה.
17. גרשם כלי השיט בפנקס הרישום על פי בקשה שבעקבותיה ניתנה לבעלו תעודת רישום זמנית יראו את כלי השיט כרשום ברישום הישראלי מתאריך אותה תעודה.
18. הרשם רשאי, לבקשת בעל כלי שיט, להוציא תעודת רישום חדשה אם הוחזרה לו תעודת הרישום הקודמת.
19. הוכח להנחת דעתו של הרשם, כי תעודת הרישום של כלי שיט נעלמה, אבדה או הושג-מדה, יוציא, לבקשת בעל כלי השיט, תעודת רישום חדשה.
20. נעלמה, אבדה או הושג-מדה תעודת הרישום כשכלי השיט נמצא מחוץ לישראל, או הוחזרה לנציג לשם ציון שינויים בה – יוציא הנציג, בתנאים שנקבעו בתקנות, תעודת רישום זמנית, שתקפה הוא לשלושה חודשים.
21. נוכח הרשם שכלי השיט יצא מכלל שימוש, או אבד – ירשום הערה על כך בפנקס הרישום לאחר שנתן לנוגעים בדבר הזדמנות נאותה להשמיע את דברם.
22. כלי שיט שנרשם בפנקס והתנאים לרישומו חדלו להתקיים, יירשם הדבר בפנקס הרישום.
23. נוכח הרשם כי פרט מפרטי הרישום של כלי שיט אינו נכון, רשאי הוא לתקן את הרישום לאחר שנתן הזדמנות נאותה לכל בעל זכות רשומה בכלי השיט להשמיע את דברו. החלטת הרשם תהיה מנומקת ותימסר לכל בעל זכות רשומה בכלי השיט בדרך שתקבע בתקנות.
24. תעודת רישום של כלי שיט שאירע בו אחד הדברים האמורים בסעיף 21 או שהתנאים לרישומו בפנקס חדלו להתקיים כאמור בסעיף 22 או שניתנה לגביו החלטה לפי סעיף 23, תימסר מיד לרשם, ואם אירע הדבר מחוץ לישראל – לנציג הקרוב ביותר.
- פרק שלישי : העברת כלי שיט ותפיסתו**
25. המדינה, אורח ישראלי, תאגיד ישראלי וכל מי שניתן לו היתר לפי סעיף 3 – כשירים לרישום כבעל כלי שיט ישראלי; כל אדם כשיר לרישום כבעל של חלק מכלי שיט ישראלי, ובלבד שעל ידי רישומו כבעל חלק לא יהדלו התנאים לרישומו של כלי השיט כולו ברישום הישראלי.
26. העברת הבעלות בכלי שיט ישראלי או בחלק ממנו לידי מי שכשיר לרישום תהיה בשטר העברת בעלות ורישום בפנקס הרישום; כל העברת בעלות אחרת תהיה בשטר העברת ובמחיקת הרישום הישראלי של כלי השיט, הכל בהתאם להוראות חוק זה.
27. שטר העברה לענין סעיף 26 יהיה לפי טופס שנקבע בתקנות וייחתם על ידי הבעל הרשום של כלי השיט או של החלק המועבר (להלן – המעביר), ועל ידי רוכש כלי השיט או החלק (להלן – הנעבר), במדינה בפני הרשם ובחוץ לארץ בפני נציג, ויאושר על ידי האדם שבפניו נחתם.
28. נעשו בכלי שיט אחד או בחלק ממנו יותר מעסקת העברה אחת, תירשם העסקה אשר שטר העברה לגביה נתקבל תחילה על ידי הרשם.

רישום לפי בקשה שהוגשה לנציג

החלפת תעודה ישנה בחדשה

תעודת רישום שנעלמה

תעודת רישום שנעלמה בחוץ לארץ

רישום אבדן כלי השיט

רישום בטול כשירות

תיקון רישום

החזרת תעודת רישום

הכשירים לרישום כבעלים

העברת בעלות

שטר העברת בעלות

תור הרישום

רכישת בעלות
על ידי אדם
שאינו רשאי
לכך

29. נעשתה עסקה המתיימרת להיות העברה בכלי שיט ישראלי או בחלק ממנו, לזכותו של אדם שאינו כשיר להירשם כבעל של כלי השיט או של החלק מבלי שקויימו הוראות סעיף 26, רשאי בית המשפט, לפי בקשת המנהל, לתת צו שכלי השיט או החלק האמור יוקנה לבית המשפט או למי שבית המשפט, לפי בקשת המנהל או כל מי שמעונין בכלי השיט, ימנה לכך, ומשעשה כן יחולו הסעיפים 32 עד 37 בשינויים המחוייבים לפי הענין.

תסיבת בעלות

30. (א) נִסְבָּה הבעלות בכלי שיט רשום או בחלק ממנו כתוצאה ממוות, מפשיטת רגל, מפירוק או מסיבה אחרת שמכוח דין, יגיש הַנִּסְבֵּב בקשה לרשם ויצרף אליה תעודה מאת בית משפט או בית דין מוסמך, המאשרת את התסיבה כאמור.
(ב) תסיבת הבעלות תירשם אם נוכח הרשם כי המבקש הוא כשיר לרישום כבעל כלי השיט או של החלק שנסב.

תסיבה
לבלתי כשיר

31. (א) היתה התוצאה של אחד האירועים האמורים בסעיף 30 כי הבעלות בכלי השיט או בחלק ממנו שֶׁנִּסְבֵּב צריכה להיסוב לאדם שאינו כשיר לרישום כבעל של כלי השיט או של החלק, הכל לפי הענין, ולא ניתן היתר להמשיך ברישום לפי סעיף 3 יוקנה כלי השיט או החלק לבית המשפט או למי שבית המשפט, על פי בקשת המנהל או כל אדם אחר המעונין בכלי השיט, ימנה לכך.

(ב) היו בתסיבה נִסְבֵּים כשירים ושאינם כשירים ועל ידי רישום התסיבה לכולם כאחת היתה יותר ממחצית הבעלות בכלי השיט מוקנית לשאינם כשירים להירשם כבעלי כלי השיט, אין רושמים את התסיבה אף לאחד משאינם כשירים ואפילו אין ברישומו הוא בלבד כדי להקנות יותר ממחצית הבעלות כאמור.

העברה על ידי
בלתי כשיר
הרישום

32. (א) הוקנה כלי שיט או חלק ממנו לבית המשפט או למי שבית המשפט מינה לכך לפי סעיף 31, רשאי, מי שהיה לנסב אילולא הוראות סעיף 31, לבקש מבית המשפט שיתיר לו את העברת כלי השיט או החלק המוקנה, בכפוף להוראות כל דין, לאדם הכשיר לרישום כבעל כלי השיט או החלק המוקנה; ניתן הויתר, יהא בעל ההיתר רשאי, תוך המועד ובתנאים שנקבעו בהיתר, להעביר את הבעלות בכלי השיט או בחלק המוקנה ולעשות לעם כך כל פעולה כאילו הוא היה הבעל הרשום שלהם.

(ב) הבקשה להיתר תוגש תוך 90 יום מיום אירוע המקרה שמכוחו חלה ההקניה, אלא שבית המשפט רשאי, על פי בקשה שתוגש תוך אותה תקופה, להאריך את המועד ללא יותר משנה אחת לאחר אירוע המקרה.

מכירת כלי שיט
מוקנה

33. לא הוגשה הבקשה להתיר את העברת כלי השיט או החלק המוקנה במועד האמור בסעיף 32, או נדחתה הבקשה, או לא בוצעה ההעברה במועד שנקבע בהיתר של בית המשפט, רשאי בית המשפט לתת צו מכירה על כלי השיט או החלק האמור, לאחר שנתן לכל אדם המעונין בכלי השיט הזדמנות גאותה להשמיע את דברו (להלן – צו מכירה).

החלטת
בית המשפט

34. בית המשפט רשאי לתת צו מכירה או היתר העברה כמבוקש, בתנאים או בלי תנאים או לסרב לתיתם וכן לתת החלטת ביניים שימצא לנכון.

דמי המכר
במקום כלי השיט

35. נמכר כלי שיט או חלק ממנו על פי צו מכירה, ינוכו הוצאות בית המשפט, הוצאות השמירה, ההחזקה והמכירה מדמי המכר והעודף יבוא לכל ענין במקום הנמכר, כאילו לא חל סעיף 3.

36. נתן בית המשפט צו מכירה רשאי הוא להקנות לאדם ששמו נקוב בצו, את הזכות להעביר, לפי הוראות שיראה לפרשן, את כלי השיט או את החלק המוקנה בצירוף הוראות שיראה לנכון, והאדם יהיה זכאי להעביר את הבעלות ולעשות לשם כך כל פעולה כאילו היה הוא הבעל הרשום של כלי השיט או של החלק המוקנה.

טיפול בכלי שיט
שלא נמכר

37. לא נמכר כלי השיט או החלק על פי צו מכירה לפי סעיף 33 תוך המועד שנקבע לכך בצו המכירה או בצו מאוחר יותר, או סירב בית המשפט לתת צו מכירה, ינהגו בהם בדרך שיורה עליה בית המשפט, לרבות רישום על שם המדינה, כפי שייראה לו בנסיבות הענין ולאחר שנתן לכל אדם המעונין בכלי השיט הזדמנות נאותה להשמיע את דברו.

איסור עסקאות
בכלי שיט

38. (א) כל בית משפט רשאי, לפי בקשת אדם המעונין בכלי שיט רשום לתת צו האוסר על הבעלים כל עסקה בו במשך תקופה מסויימת, ורשאי הוא לקבוע בו תנאים, להורות על תשלום הוצאות הכרוכות בצו או על מתן ערובה להוצאות או לנזק העלולים להיגרם לבעל כלי השיט על ידי מתן הצו, וכן לבטל את הצו לאחר שניתן ולתת כל הוראה אחרת שימצא לנכון.

(ב) ניתן צו לפי סעיף קטן (א), יעביר בית המשפט העתק ממנו אל הרשם, והרשם ירשום הערה על כך בפנקס הרישום ויפעל כפי שהורה בית המשפט.
(ג) סמכות בית משפט לפי סעיף זה אינה גורעת מסמכויותיו האחרות לפי כל דין.

מכירת כלי שיט
שבבעלות
משותפת

39. היה כלי שיט ישראלי בבעלותם של יותר מאדם אחד ולא באה הסכמתם של כל הבעלים של כלי השיט על מכירתו, רשאי בית המשפט על פי בקשת כל אחד מן הבעלים לתת צו למכור את כלי השיט, אם הדבר נראה לו צודק בשים לב לכל נסיבות הענין, ובתנאים שימצא לנכון ולאחר שנתן לכל המעונינים הזדמנות נאותה להשמיע את דברם; בכיוצו צו כאמור יהיו לבית המשפט הסמכויות לפי סעיף 27 בשינויים המחוייבים לפי הענין.

פרק רביעי: שיעבודים

40. לחובות המפורטים בסעיף 41 והמגיעים בשל כלי השיט יהיו משועבדים שעבוד ראשון כלי השיט, דמי ההובלה המשלמים במסע אשר בו נוצרו החובות וזכויות הלואי המפורשות בסעיף 44 שנוצרו בו מראשיתו ואילך, ושעבוד זה יהיה עדיף על כל שעבוד, משכנתה או ערובה אחרת הרובצים על כלי השיט או על דמי ההובלה או על זכויות הלואי, כאמור.

חובות מובטחים
שעבוד ראשון

41. ואלה החובות שיהיו מובטחים כאמור לפי סדר דרגותיהם:

החובות המובטחים
לדרגותיהם

(1) במכירת כלי השיט על ידי בית משפט כלשהו או בהוצאה לפועל לפי כל דין – ההוצאות שהוצאו כדי להביא לידי מכירת כלי השיט וחלוקת דמי המכר למעט שכר טרחת עורך דין וכן מסים ותשלומי חובה אחרים המגיעים למדינה;

(2) אגרות רציף, עגינה, ניתוב, מגדלור, אגרות נמל מכל סוג וכן תשלומים אחרים בעד שירותי נמל כיוצא באלה במידה שתשלומים אחרים אלה מגיעים לכל מדינה או רשות אחרת או שולמו לה;

(3) הוצאות לשמירת כלי השיט ולהחזקתו מיום כניסתו לנמל האחרון עד ליום מכירתו כאמור בפסקה (1);

(1) תשלומים הנתבעים על פי חוזה או בדרך אחרת על ידי קברניט, אנשי הצוות ואנשים אחרים אשר שירתו בכלי השיט, עקב העסקתם בכלי השיט, למעט תשלום הנתבע על ידי עריק כמשמעותו בסעיף 114 לפקודת הנמלים (להלן – עריק) – לגבי המסע שבו ערק;

(5) תשלומים המגיעים בעד הצלת חיי אדם בכלי שיט, בעד עזרה לכלי שיט שעלה על שרטון או שנתון בסכנה או בעד הצלתו או הצלת מטען, ציוד או חפצים שבכלי השיט (להלן – ישע) ובעד השתתפות כלי השיט בתשלומי סיכון כללי;

(6) פיצויים בעד נזקים שהם תוצאה מהתנגשות בים או תאונת ניווט אחרת, בעד הנזקים שנגרמו על ידי כלי השיט למבנים ולמיתקנים בנמלים, למספנות ולנתיבי שיט, בעד מקרי מוות ופגיעות גוף לנוסעים בכלי השיט ובעד נזקים למטען ולהפציי נוסעים שהובלו בו;

(7) תשלומים הנתבעים בעד או עקב אספקה או שירותים שסופקו לכלי השיט לפי הסכמים או עסקאות שנעשו על ידי קברניט כלי השיט, במסגרת הסמכויות שהוענקו לו על פי דין, במידה שאספקה ושירותים אלה היו דרושים לשמירת כלי השיט או להמשך מסעו.

42. על אף האמור בסעיף 40, יהא השעבוד לפי סעיף 41 לטובת הקברניט, הצוות ואנשים אחרים שבשירות כלי השיט, חל על סך כל דמי ההובלה המגיעים בעד כל המסעות שבוצעו על ידי כלי השיט במשך תקפו של חוזה השירות שהתשלומים נובעים ממנו.

שעבוד דמי
הובלה לטובת
הצוות

זכויות לואי

43. (א) ואלה זכויות הלואי שיהיו משועבדות כאמור בסעיף 40:

(1) פיצויים שבעל כלי השיט זכאי להם בעד נזק שנגרם לכלי השיט ולא תוקן, או בעד הפסד בדמי הובלה;

(2) תשלומים אשר בעל כלי השיט זכאי להם מכוח סיכון כללי, במידה והם מהווים פיצוי בעד נזק שנגרם לכלי השיט ולא תוקן, או בעד הפסד בדמי הובלה;

(3) תשלומים המגיעים לבעל כלי השיט בעד שירותי ישע שניתנו לפני גמר המסע, פחות הסכומים שהוקצו או חולקו לקברניט ולאנשים אחרים שבשירות כלי השיט, על חשבון התשלומים האמורים.

(ב) זכויות הלואי אינן כוללות את התשלומים שבעל כלי השיט זכאי להם על סמך פוליסות ביטוח, וכן על סמך הטבה, סיוע או תמיכה ממשלתית אחרת.

סדר עדיפות
בחובות
ממסע אחד

44. חובות מובטחים שנוצרו במסע אחד והם מדרגות שונות, סדר עדיפותם הוא לפי סדר דרגותיהם בסעיף 41; היו מדרגה אחת – זכותם שווה, ואם לא הספיק המשועבד לתשלום כולם יחולק ביניהם לפי שיעור יחסו.

סדר עדיפות
בחובות ממסעות
שונים

45. חובות מובטחים שנוצרו במסעות שונים סדר עדיפותם הוא בהיפוך לסדר המסעות ואחרון אחרון קודם; סדר עדיפותם של חובות הנובעים מחוזה שירות או העסקה ביותר ממסע אחד הוא כסדר עדיפותם של החובות הנובעים מן המסע האחרון.

דין חובות בעד
ישע ואספקה

46. חובות המפורשים בפסקאות (5) ו-(7) לסעיף 41 סדר עדיפותם של כל אחד מהם בתוך דרגתו הוא בהיפוך לסדר היווצרם ואחרון אחרון קודם; שעבודים הנובעים ממאורע אחד יראו אותם כאילו נוצרו כולם באותו זמן.

העברת זכות

47. העביר הזכאי לתשלום המובטח על ידי שעבוד לפי סעיף 40 (להלן – בעל השעבוד), את הזכות לאדם אחר, כולה או מקצתה, יהיה אותו אדם עם העברה זו בעל השעבוד לפי דרגת עדיפותו.

48. העברת הבעלות בכלי שיט וכן העברת הזכות לדמי הובלה לא יפגעו בתקפם של שעבודים הקיימים עליהם לפי חוק זה בשעת ההעברה, אלא אם נמכר כלי השיט על פי צו בית המשפט או בהליכי הוצאה לפועל.

העברת בעלות
לא תפגע
בשעבוד

49. השעבוד יפקע עם תום שנה אחת, ותחילתה –

(1) בשעבוד בשל תשלומים בעד שירותי קבע – מיום גמר השירות;

(2) בשעבוד בשל פיצויים הנובעים מתוך התגשויות, תאונות ניווט או פגיעות גוף – מיום גרימת הנזק או הפגיעה;

(3) בשעבוד בשל פיצויים הנובעים מאבדן מטען או חפצי נוסעים, או מהיזק – מיום מסירת המטען או החפצים או מהיום שבו היה צריך למסרם;

(4) בשעבוד הנובע מהסכם או מעסקה כאמור בפסקה (7) לסעיף 41 – מיום היווצר החוב המובטח בשעבוד;

(5) בשעבוד הנובע מחוזה עבודה או משירות בכלי שיט – מיום שהאדם, אשר לטובתו נוצר השעבוד, הגיע לראשונה – לאחר סיום חוזה העבודה או השירות – לישראל, ואם האדם האמור ערק מכלי השיט, או נשכר לשרת בכלי השיט בנמל חוץ – מהיום שבו נוצר החוב המובטח בשעבוד;

(6) בכל שעבוד אחר – מהיום שבו נוצרה עילת התביעה; אולם אם נמצא כלי שיט בתחילת תקופת הפגיעה מחוץ לישראל, תידחה תחילתה, עד לבואו לנמל ישראלי ובלבד שהשעבוד יפקע לא יאוחר משלוש שנים מהיום שבו היתה מתחילה תקופת הפגיעה אילו היה כלי השיט בישראל.

50. על אף האמור בפסקה (4) לסעיף 49 לא יפקע השעבוד שמדובר בו באותה פסקה לפני תום ששה חדשים מהמועד הנועד לפרעונו של החוב המובטח, בזמן היווצרו.

פקיעת השעבוד
בתביעות מאספקה

51. נמכר כלי השיט באמצעות בית המשפט או בהליכי הוצאה לפועל יעבור השעבוד ויחול על דמי המכר.

פקיעת שעבוד
במכירה

52. הופקע כלי השיט, ושולמו תמורת ההפקעה פיצויים, יעבור השעבוד שהיה קיים בשעת ההפקעה ויחול על הפיצויים.

פקיעת השעבוד
בהפקעה

53. שילם החייב בדמי הובלה או בתשלום אחר שהוא בגדר זכות לואי לפי סעיף 43 את המגיע ממנו, כולו או מקצתו, בתום לב ובמהלך הרגיל של העסקים, לא תישמע נגדו ונגד חליפו הטענה כי בשעת התשלום היה החוב האמור משועבד בשעבוד לפי פרק זה.

השעבוד על דמי
ההובלה

54. הוראות פרק זה יחולו גם על כלי השיט המופעל על ידי חוכר או אדם אחר שאינו בעל, זולת אם רכש את השליטה על כלי השיט באופן בלתי חוקי והדבר היה ידוע לנושה.

שעבוד במקרה
של חכירה

55. הבונה של כלי השיט והמבצע בו תיקונים, שיש להם תביעת חוב הנובע מתוך ביצוע עבודות הבניה או התיקון, רשאים לעכב את כלי השיט תחת ידיהם עד לתשלום המגיע להם.

זכות עיכון
לטובת הבונה

פרק המישי : משכנתאות

56. בעל כלי שיט או כלי שיט שבבניה הרשום לפי חוק זה או בעל חלק בהם רשאי למשכן את זכותו בכלי השיט במשכנתה כערובה להתחייבות קיימת, או עתידה או תלויה בתנאי, על ידי עריכת שטר משכנתה ורישומו לפי חוק זה, ולמקבל הערובה ייקרא להלן – בעל המשכנתה.

משכנתה על כלי
שיט או כלי
שיט שבבניה

57. נרשם שטר משכנתה לפי חוק זה, יראו את המשכנתה – אם אין בשטר תנאים אחרים – היקף המשכנתה כשעבוד לתשלום החוב או יתרתו והריבית עליהם וכל תשלום אחר שפרעונו מובטח על פי תנאי המשכנתה (להלן – חוב המשכנתה) והשעבוד יחול על גוף כלי השיט, ועל המכונות, המכשירים, הציוד וכל חפץ, שנמצאו בו בשעת רישום שטר המשכנתה או שהוכנסו בו לאחר מכן ונועדו לשמש לצרכי השטת כלי השיט, בין שהם מחוברים לגוף כלי השיט ובין אם לאו, למצט דברי תצרוכת.
58. בעל משכנתה רשאי, אם אין בשטר המשכנתה תנאים אחרים, להעביר את החוב המובטח במשכנתה, כולו או מקצתו, אף ללא הסכמת הממשכן, בשטר העברת משכנתה ורישומה בהתאם להוראות חוק זה.
59. שטר משכנתה ושטר העברת משכנתה יחתם על ידי הצדדים, בישראל – בפני הרשם, ובחוץ לארץ – בפני נציג ויאושר על ידי האדם שבפניו נחתם.
60. משכנתה תירשם בפנקס הרישום לפי בקשה של הממשכן או של בעל המשכנתה, והעברת משכנתה תירשם בו לפי בקשה של המעביר או של הנעבר.
61. (א) אישור הרשם בדבר היום והשעה של קבלת שטר משכנתה או שטר העברת משכנתה כדן יהיה ראייה חותכת לדבר.
(ב) הוגשה בקשה לרישום משכנתה או להעברת משכנתה לנציג, ונתמלאו הוראות סימן זה והופקד השטר בידי הנציג על מנת להעבירו עם הבקשה אל הרשם, יראו את השטר ואת הבקשה כאילו נתקבלו כדן בידי הרשם, שעה שקיבל הרשם מאת הנציג הודעה על הפקדת השטר אצלו ועל תכנו.
62. שטר משכנתה שנערך ונחתם בהתאם לחוק זה בחוץ לארץ, והוגש לרישום בהתאם לסעיף 61, תוארך לגביו התקופה של 21 יום הקבועה בסעיף 127 (1) לפקודת החברות⁵ לתקופה של 60 יום.
63. משקיבל הרשם את בקשת הרישום ואת שטר המשכנתה או את שטר העברת המשכנתה, ונתמלאו הוראות פרק זה, ירשום בפנקס הרישום את פרטי המשכנתה או את פרטי העברתה כפי שייקבע בתקנות ויתן למבקש תעודה על כך.
64. נסבה משכנתה, כולה או מקצתה, שלא בדרך העברה, כתוצאה ממוות, מפשיטת רגל, מפירוק או מסיבה אחרת שמכוח דין, והמציא הנסב תעודה מאת בית משפט או בית דין מוסמך, המאשרת את התסיבה, תירשם התסיבה בפנקס הרישום לפי בקשה בכתב של המעוניין ברישומה.
65. (א) נרשמו יותר ממשכנתה אחת על כלי שיט אחד, יהיה סדר העדיפות של המשכנתאות לפי תאריך קבלת הבקשות לרישומן כדן במשרדו של הרשם.
(ב) נתקבלו יותר מבקשות רישום משכנתה אחת ביום אחד, יהיה סדר העדיפות של המשכנתאות לפי שעת קבלת הבקשות לרישומן כדן של כל אחת ואחת במשרדו של הרשם.
(ג) הממשכן ובעל המשכנתה רשאים לקבוע בשטר המשכנתה או בשטר שנערך בפני הרשם או הנציג לאחר מכן סדר עדיפות אחר למשכנתאות שבכלי השיט ובלבד שבעל משכנתה אחר העשוי להיפגע על ידי הקביעה הסכים לכך בשטר שערך בפני הרשם או נציג ושאושר על ידי מי שבפניו נחתם.

(ד) מותר לרשום על כלי שיט אחד שתי משכנתאות או יותר שוות זכויות לגבי סדר העדיפות, ובלבד שהדבר הוסכם בכל שטרי המשכנתה או בשטר נפרד שנחתם בפני הרשם או הנציג על ידי בעל כלי השיט וכל בעלי המשכנתאות שזכויותיהם שוות כאמור.

(ה) העברת משכנתה או תסיבתה, כולה או מקצתה, לא תפגע בסדר עדיפותה של המשכנתה.

שינויים
במשכנתה

66. שינוי בתנאי המשכנתה ייעשה בשטר תיקון משכנתה שיחתם על ידי בעל המשכנתה והממשכן, בהתאם להוראות סעיף 59, ורישומן של שטר התיקון בפנקס הרישום; היה בשינוי התנאים משום פגיעה בזכויות בעל משכנתה אחר, לא יירשם שטר התיקון אלא בהסכמתו של אותו בעל משכנתה שתיתן בדרך האמורה בסעיף 65.

פדיון משכנתה

67. פדיון משכנתה, כולה או מקצתה, יהיה בשטר פדיון שיחתם על ידי בעל המשכנתה בהתאם להוראות סעיף 59 ועל ידי רישומו בפנקס הרישום.

פדיון בדרך
הפקדה

68. הגיע המועד הנועד לפרעונה של משכנתה, כולה או מקצתה, ונוכח הרשם כי הסכום שפרעונו הגיע כאמור הופקד בידיו או בבנק בישראל שהוכר על ידי שר התחבורה לענין זה, לזכותו של בעל המשכנתה, רואים זאת כפדיון המשכנתה או החלק שזמן פרעונו הגיע, והרשם ירשום את הפדיון בפנקס בהתאם לכך; היה המקום הנועד לפרעון הסכום האמור בחוץ לארץ לא יופקד הפקדון אלא בבנק שבאותו מקום, שבא עליו אישור שר התחבורה.

זכות של בעל
משכנתה במקרה
של הפקעה

69. הופקע כלי השיט או החלק הממושכן ושולמו תמורת הפקעה פיצויים, תעבור עליהם המשכנתה כפי שהיתה קיימת בשעת הפקעה ותחול על הפיצויים; היתה ההפקעה תוצאה של עבירה ולא שולמו פיצויים, לא תופקע המשכנתה אלא אם היה בעל המשכנתה שותף לעבירה.

זכות בעל משכנתה
במקרה של
פשיטת רגל

70. זכותו של בעל משכנתה לא תיפגע עקב מעשה פשיטת רגל של הממשכן, אם נעשה לפני שעת הגשת השטר כדין לרישום בהתאם לסעיף 60 ובעל המשכנתה לא ידע על המעשה בשעת ההגשה, או אם נעשה לאחר שעת הגשתו.

העברת בעלות
לא תפגע
במשכנתה

71. העברת הבעלות בכלי השיט או בחלק ממנו לא תפגע בתקפה של המשכנתה הרובצת עליהם בשעת ההעברה, אלא אם היתה ההעברה מכירה על פי צו בית המשפט או בהליכי הוצאה לפועל, ומותר להעביר כלי שיט או חלק ממנו בכפוף למשכנתה הרובצת עליהם אם לא הותנה אחרת בשטר המשכנתה; נמכר כלי השיט או חלק ממנו על פי צו בית המשפט או בהליכי הוצאה לפועל, ינוכו הוצאות בית המשפט וההוצאה לפועל והוצאות השמירה וההחזקת זקא מדמי המכר והעודף יבוא לכל ענין במקום הנמכר.

תביעה
להוצאה לפועל

72. לא קויים אחד התנאים בשטר המשכנתה שאי-קיומו מקנה זכות להוצאה לפועל, יהא בעל המשכנתה רשאי להגיש לבית המשפט תביעה חפצית להוצאת המשכנתה לפועל, ובתביעה זו רשאי בית המשפט -

- (1) לתת צו למכירת כלי השיט או החלק הממושכן, בתנאי או ללא תנאי, ולהצהיר בצו שאדם פלוני לרבות בעל המשכנתה יהא זכאי להעביר את כלי השיט או את החלק הממושכן לזולתו בהתאם להוראות בית המשפט ובכפוף לתקנות, כאילו היה הבעל הרשום של כלי השיט;
- (2) לצוות שכלי השיט יועבר ממשמורתו של בעלו או של המחזיק בו, למשמורתו של אדם אחר שיורה עליו;

(3) להורות, בין לפני מתן צו מכירה ובין לאחריו, שמי שיתמנה לכך על ידי בית המשפט ישים יד על כלי השיט ויהזיקנו ברשותו או ימסרנו לרשותו של אדם אחר, כפי שורה בית המשפט;

(4) למנות לכלי השיט כונס נכסים או מנהל, או שניהם כאחד, ולהעניק להם כל סמכות מן הסמכויות שבית משפט מחוזי רשאי להעניק לכונס נכסים, והוראות כל דין הנהוגות בבית משפט מחוזי בענין כונס נכסים, תפקידו, כוחותיו, התחייבותיו ושכרו, יחולו בשינויים המחוייבים לפי הענין על מינוי כזה.

73. האמור בסעיף 72 אין בו כדי לגרוע מזכותו של בעל המשכנתה להיפרע את חובו בהליכים אחרים.

שמירת זכויות לגבי הליכים אחרים

74. ראה בית המשפט שהענין מחייב מכירה מיד, כדי למנוע סיכון לזכויותיו של בעל המשכנתה ושתנאי המכירה הם סבירים בהתחשב עם הנסיבות, רשאי הוא ליתן צו אף לפני מתן פסק דין בתביעה – בין בערבות ובין בלי ערבות ובין בכל תנאי שיראה – למכירת כלי השיט על ידי אדם שימנה לכך, בין במכירה פומבית ובין בדרך אחרת, ורשאי הוא לאשר מכירה על פי הסכם פרטי שנעשה על ידי הממונה.

מכירה דחופה

75. ניתן צו לפי הסעיפים 72 או 74, יעביר בית המשפט העתק ממנו אל הרשם והרשם ירשום הערה על כך בפנקס הרישום ויפעל כפי שהורה בית המשפט.

רישום הליכי הוצאה לפועל

פרק שישי : איבוד הגשירות ומחיקה מרישום

76. בעל כלי שיט ישראלי המבקש למחקו מהרישום הישראלי, יגיש בקשה לרשם ויפרט בה את טעמי הבקשה ואת מטרת המחיקה, והרשם לא ימחק את כלי השיט על פי בקשה כאמור אלא אם נתמלאו שתי אלה:

מחיקה על פי בקשת הבעלים

(1) הרשם נוכח כי המבקש רשאי, על פי דין, לדרוש את המחיקה למטרה האמורה.

(2) נפדו המשכנתאות הרשומות על כלי השיט או על חלק ממנו ונפרעו החובות שבעדם הוטל העיקול הרשום בפנקס הרישום והמבקש הצהיר בפני הרשם, או בפני נציג או בדרך אחרת לפי סעיף 37 לפקודת העדות, שכלי השיט חפשי מכל שעבוד אחר, או שניתנה ערובה להנחת דעתם של הנושים לסילוק כל חוב כאמור בין שהוא רשום ובין שאינו רשום, או שהוגשו לרשם הצהרות של נושים כאמור על הסכמתם למחיקה.

77. נרשמה הערה לפי סעיף 21, רשאי הרשם, על פי בקשת כל מעונין או מיזמתו הוא, למחק את הרישום של כלי השיט, לאחר שנתן לנוגעים בדבר הזדמנות נאותה להשמיע את דברם ולאחר ששוכנע כי אין במחיקה משום פגיעה בזכויות שבכלי השיט.

מחיקת רישום כלי שיט שאבד או שיצא מכלל שימוש

78. חדלו התנאים לרישום של כלי שיט ככלי שיט ישראלי, רשאי שר התחבורה להתיר, בתנאים שייראו לו, את מחיקתו מהרישום הישראלי, ובלבד ששוכנע כי אין במחיקה משום פגיעה בזכויות שבכלי השיט; לא עשה כן או לא נמחק כלי השיט תוך המועד שנקבע לכך בהיתר, יוקנה כלי השיט לבית המשפט או למי שבית המשפט, על פי בקשת המנהל או כל מעונין בכלי השיט, ימנה לכך, והוראות הסעיפים 32 עד 37 יחולו, בשינויים המחוייבים לפי הענין.

אבדן הכשירות לרישום

79. (א) כל אימת שיש לרשם ספק אם עדיין קיימים התנאים לרישום כלי שיט פלוני ברישום ישראל, רשאי הרשם לדרוש מבעל כלי השיט הוכחות להנחת דעתו שתנאים אלה קיימים. (ב) אם תוך שלושים יום מיום מסירת הדרישה לפי סעיף קטן (א) או תוך תקופה ארוכה יותר שיקבע הרשם לאותו מקרה, לא יומצאו לו הוכחות להנחת דעתו בדבר קיום התנאים כאמור, יהיה בית המשפט רשאי, על פי בקשת המנהל ולאחר שנתן לבעל כלי השיט הזדמנות נאותה להשמיע את דברו, לתת צו שכלי השיט יוקנה לבית המשפט או למי שבית המשפט ימנה לכך, ומשעשה כן, יחולו הסעיפים 32 עד 37 בשינויים המחוייבים לפי הענין.

פרק שביעי : תקפו של רישום זכויות

80. הרשם ירשום על פי בקשתם של המנהל, או של אדם המעונין בכלי השיט, העתק מאושר של החלטה כל שהיא של בית משפט המצהירה על זכויות הקנין בכלי שיט ישראלי או הנוגעת לזכויות אלה או לכל זכות אחרת שבכלי השיט העשויות להירשם בפנקס הרישום, לרבות החלטה בדבר עיקול כלי השיט או חלק ממנו.

רישום החלטת
בית המשפט

81. ניתן על פי חוק זה צו למכור כלי שיט או חלק ממנו, יותלה כל הליך לעיקולם ולמכירתם לפי דין אחר; אולם נושה שעיקלם או היה רשאי לעקלם לפי דין אחר, רשאי להצטרף להליכי המכירה לפי חוק זה ולהיפרע מדמי המכר, בשים לב לכלל זכות קדימה בנמכר מכוח חוק זה וכל דין אחר.

זכויות נושים
על פי עיקול

82. (א) הרואה את עצמו נפגע על ידי רישום בפנקס, תיקונו או מחיקתו או על ידי סירוב הרשם לרישום, לתקן או למחוק רישום או על ידי החלטה אחרת של הרשם, רשאי לערער עליהם לפני בית המשפט.

ערעור לבית
המשפט

(ב) שר המשפטים יקבע בתקנות את המועדים להגשת הערעור לפי סעיף זה, את אופן הגשתו, את סדרי הדין בו ואת האגרות המשתלמות בקשר אתו.

83. רישום בפנקס הרישום אין בו משום ערובה לזכות קנין; אולם אם רכש אדם, בתום לב בתמורה, כלי שיט רשום או חלק ממנו או זכות רשומה בפנקס או זכות הנרשמת בפנקס ממי שהיה, לפי הרשום בפנקס, רשאי להעביר את כלי השיט או את החלק האמור או את הזכות או להעניק את הזכות, לא תיפסל הרכישה מחמת זה בלבד, שלמעביר או למעניק לא היתה, למעשה, הזכות להעביר או להעניק.

הגנה לרכישה
בתמורה ובתום לב

84. טענה שהרשום ככלי שיט ברישום הישראלי איננו כלי שיט, לא תישמע אלא בהליכים למחיקת הרישום לפי חוק זה.

הרישום הוכחה
לקיום כלי השיט

פרק שמיני : לאומיות והגל

85. לאומיותו של כלי שיט הרשום לפי חוק זה היא ישראלית.

לאומיות

86. דגל הצי המסחרי הישראלי הוא כמצוייר בתוספת וכמתואר בה (להלן – הדגל).

דגל הצי המסחרי
הישראלי

87. כלי שיט ישראלי זכאי להניף את דגל הצי המסחרי הישראלי.

הזכות להניף
דגל הצי

88. כלי שיט ישראלי יניף את הדגל בכניסה לנמל ישראלי או לנמל-חוץ או ביציאה מהם, וכן כל שעה שנדרש לעשות זאת על ידי כלי שיט או כלי טיס שבשירות צבא-הגנה לישראל או של משטרת ישראל או בנסיבות אחרות שיפורטו בתקנות.

חובה להניף
דגל הצי

89. כלי שיט החייב ברישום לפי חוק זה ואינו רשום כדין, וגם אינו פטור מחובת הרישום, לא יונף עליו הדגל או כל דגל ישראלי אחר, ולא יזוהה זכאי להנאות וליתרונות המוענקים לכלי שיט ישראלי, אולם יראו אותו ככלי שיט ישראלי לכל זרובה שהוטלה על כלי שיט ישראלי, ולכל עבירה אשר נעברה בו, ולגבי אחריותם של בעליו, קברניטו וכל אדם המנהל את עסקי בעל כלי השיט, הכל לפי הענין, וכן לגבי תחולת דיני מדינת ישראל וסמכות בתי המשפט הישראליים עליו.
90. בעל כלי שיט ישראלי או קברניטו לא יעשה ולא ירשה לאחר לעשות כל דבר במגמה להעלים את לאומיותו הישראלית של כלי השיט מעיני אדם המורשה כדין לבדוק את לאומות יותו או במגמה להציג לפני האדם את כלי השיט ככלי שיט-חזין.
91. (א) ואלה מוסמכים לבדוק לאומיותו של כלי שיט ולשם כך לעצור אותו –
 (1) קצין בשירות חיל הים של צבא-הגנה לישראל או כל קצין אחר בצבא-הגנה לישראל, בדרגת רב סרן ומעלה;
 (2) קצין במשטרת ישראל בדרגת מפקח ומעלה;
 (3) נציג;
 (4) אדם אחר שהורשה לכך בכתב על ידי שר התחבורה;
 (ב) הוראות סעיף זה אינן גורעות מכל סמכות לפי דין אחר.
92. בעליו של כלי שיט החייב ברישום לא ירשמהו בדגל-חזין או ברישום-חזין ובעל כלי שיט ישראלי לא ירשמהו ולא יעבירהו לדגל-חזין או לרישום-חזין אלא אם נמחק כלי השיט מהרישום הישראלי בהתאם להוראות חוק זה; כלי שיט שהועבר לרישום-חזין או שנרשם בו בניגוד להוראות חוק זה לאומיותו תישאר ישראלית.
- פרק השיעי : שם כלי השיט**
93. (א) לכל כלי שיט יהיה שם בו יירשם ובו יזוהה (להלן – השם הרשום), ולכל כלי שיט יינתן עם רישומו מטפר רשמי (להלן – המספר הרשום).
 (ב) המנהל רשאי להורות שכלי שיט פלוני או סוג של כלי שיט ישוחרר מחובת שם ויווהה על ידי המספר הרשום או דרך זיהוי אחרת.
94. לא יירשם כלי שיט בשם שבו רשום באותו זמן כלי שיט אחר.
95. לא יירשם שמו של כלי שיט ולא יוחלף שם רשום אלא בהסכמתו בכתב של המנהל, על פי בקשת בעל כלי השיט.
96. המנהל רשאי לסרב לתת הסכמה לשם המוצע לכלי שיט או להחלפת שם רשום, אם היה סבור שהשם המבוקש עלול להטעות או לפגוע בעניני הציבור או שיש סיבה סבירה אחרת שיפרשנה.
97. ניתנה הסכמת המנהל לפי סעיף 95 לרישום שם כלי השיט או להחלפת השם הרשום, יירשם השם או השם החדש – הכל לפי הענין – בפנקס הרישום ובתעודת הרישום.
98. שם כלי שיט או סימן זהות אחר אשר נקבע לכלי שיט לפי סעיף 93 (ב) וכן נמל הרישום יסומן עליו בצורה ובמקומות שנקבעו.

99. לא יסומן כלי שיט בשם או בסימן זיהוי ולא יתואר בהם לכל מטרה בעלת משמעות משפטית, אלא בהתאם להוראות פרק זה.

100. לא יושט כלי שיט אלא אם נתקיימו בו הוראות פרק זה.

פרק עשירי : הוראות שונות

101. חוק זה יחול על כלי שיט ישראליים גם כשהם נמצאים מחוץ למימי חופין של ישראל.

102. חוק זה יחול על כלי שיט שהוא נכס המדינה, למעט כלי שיט של צבא-הגנה לישראל ושל משטרת ישראל.

103. שר התחבורה רשאי לפטור כלי שיט פלוני או סוג פלוני של כלי שיט, לחלוטין או לתקופה מסוימת ובתנאים שייראו לו – מתחולת הוראות הפרקים השני, החמישי, השמיני והתשיעי, כולן או מקצתן.

104. שר התחבורה רשאי למנות ועדות חקירה כדי לחקור כל ענין הקשור בחוק זה או בביצועו, ולועדה כאמור יהיו כל הסמכויות שאפשר להעניק לפי פקודת ועדות החקירה.⁶

105. פנקסי הרישום וכן התעודות שהוגשו לרשם בקשר לרישום כלי שיט או מחיקת רישומו או בקשר לכל עסקה בכלי השיט, יהיו פתוחים לכל דורש בהתאם לסידורים שנקבעו.

106. כל מסמך הטעון רישום לפי חוק זה והוא חייב בתשלום אגרה או פטור מתשלום כאמור לפי תקנות שעל פי חוק זה, פטור ממס בולים לפי פקודת מס הבולים.⁷

107. שר התחבורה ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו לרבות כל הנוגע לביצוע מעצר של כלי שיט לפי סעיף 91, הוצאה לפועל של משכנתה, רישומים, טפסים, שמירת מסמכים, אישור העתקים, אגרות ומועדי שילומן; שר המשפטים רשאי להתקין תקנות בדבר סדרי הדין בבית המשפט לפי חוק זה והאגרות המשתלמות בו.

108. שר התחבורה רשאי לאצול לאחר את סמכויותיו לפי חוק זה, כולן או מקצתן, למעט הסמכות להתקין תקנות בנות-פעל תחיקתי; הודעה על אצילת סמכויות תפורסם ברשומות.

109. האחריות לקיום כל חובה שחוק זה מטיל על בעל כלי שיט חלה גם על מי שרשאי לנהל את רכושו של אותו בעל או לנהל את עובונו.

110. האחריות לקיום כל חובה המוטלת לגבי כלי שיט וכל איסור שנאסר לגביו לפי הפרקים השמיני והתשיעי לחוק זה חלה על בעל כלי השיט ועל קברניטו.

111. מי שמוקנה לו כלי שיט או חלק ממנו מכוח חוק זה או צו בית המשפט לפיו, איננו אחראי בנויקין בתורת בעל הנכס הממונה כל עוד לא קנה אחיזה בו.

112. (א) העושה אחד מאלה:

(1) עובר על הוראות הסעיפים 5, 6, 12, 24, 79 (א), 88, 90, 92, 99 או 100;

(2) משיט את כלי השיט מבלי שנמצאת בו תעודת רישום כלי השיט;

(3) עובר על צו בית המשפט לפי סעיף 38;

⁶ חוקי א"י, כרך א', פרק כ"א, עמ' 152.

⁷ חוקי א"י, כרך ב', פרק קל"ג, עמ' 1302.

- (4) מפריע למי שמוסמך לבדוק את לאומיותו של כלי שיט ולעצור אותו, בכיצוע תפקידו;
- (5) משתמש בתעודת רישום של כלי שיט פלוני כתעודת רישום של כלי שיט אחר;
- (6) מחזיק בתעודת רישום של כלי שיט ומסרב למסרה לבעליו או למי שזכאי להחזיק בה מכוח הבעלים לשם השטת כלי השיט;
- (7) אינו מקיים הוראת תקנות לפי חוק זה כשנאמר בתקנות שאי קיומה היא עבירה.

דינו – מאסר שנה אחת או קנס חמשת אלפים לירות או קנס פי שלושה משוויו של כלי השיט, הכל לפי הסכום הגבוה יותר.

(ב) נעברה העבירה על ידי חבר בני אדם, ייאשם בה גם כל אדם שהיה בשעת ביצור עה מנהל פעיל, שותף או פקיד אחראי של אותו חבר אם לא הוכיח שהעבירה נעברה שלא בדיעתו או שנקט אמצעים סבירים להבטחת קיומו של חוק זה.

113. בטלים – ביטולים

- (1) פקודת האניות (לאומיות ודגל), תש"ח-1948⁸;
- (2) פקודת המשכנתאות על אניות, תש"ט-1948⁹;
- (3) בפקודת הנמלים 1:
 (א) הגדרת "רושם אניות" בסעיף 2,
 (ב) הסעיף 7,
 (ג) הפסקה (ה) של סעיף קטן (1) לסעיף 15;
- (4) הפרק הראשון לחוק העותמני בדבר סחר הים מ-6 רבי א' 1280 (תרכ"ג-1863).

114. הוראות חוק זה אינן באות לגרוע מהוראות פקודת האניות (הגבלת העברתן ומשכונן), תש"ט-1948¹⁰.

115. כל כלי שיט הרשום כדין בישראל ערב תחילתו של חוק זה, דינו כדין כלי שיט הרשום לפיו, ודינה של תעודת רישום של כלי שיט כאמור כדין תעודת רישום לפי חוק זה.

116. (א) כל שעבוד על כלי שיט לפי הדין הקיים ערב תחילתו של חוק זה בשל חוב מן החובות המפורטים בסעיף 41 לחוק זה, דינו כדין שעבוד שנוצר מכוח חוק זה.
 (ב) כל שעבוד על כלי שיט, לפי הדין הקיים ערב תחילתו של חוק זה, בשל חוב אחר – יעמוד בעינו, ויהא ניתן למימוש לפי הדין שהיה חל עליו ביום האמור.

117. כל משכנתה על כלי שיט הרשומה לפי פקודת המשכנתאות על אניות, תש"ט-1948, ערב תחילתו של חוק זה, דינה כדין משכנתה על כלי שיט שנרשמה על פי חוק זה.

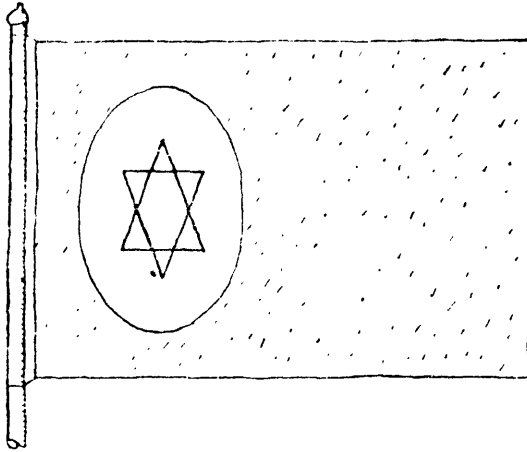
118. תחילתו של חוק זה היא ביום . . .

⁸ ע"ר תש"ח, תוס' א' מס' 2 עמ' 6.

⁹ ע"ר תש"ט, תוס' א' מס' 33, עמ' 17.

¹⁰ ע"ר תש"ט, תוס' א' מס' 33, עמ' 49.

התוספת

הדגל – ארכו 180 ס"מ, רחבו 120 ס"מ, רקעו תכלת כהה עם סגלגל לבן במרחק 15 ס"מ מ- שלוש הצלעות הקרובות למוט. הסגלגל – צירו הארוך 90 ס"מ, צירו הקצר – 60 ס"מ, ובאמצעיתו זיגן דוד עשוי ששה פסי תכלת, 3 ס"מ רחבם, המצטרפים לשני משולשים שווי שוקים שבסיסהם מקבילים לצלעות הארוך של הדגל, כל משולש – בסיסו 30 ס"מ וכל אחד משוקיו 15 ס"מ.

ד ב ר י ה ס ב ר

א. החוק המוצע בא ליתן מערכת דינים כוללת ואחידה בכל הנוגע לכלי השיט של הצי המסחרי הישראלי, כשירותם להיות רשומים ברישום הישראלי וחובת רישומם בו, דרכי רכישת והעברת הקנין וזכויות אחרות בהם, שעבודם ומשכונם, לאומיותם ושמותיהם. החוק המוצע מחליף את התחיקה הקיימת, המקוטעת והמפוזרת – דיני המדינה, דינים עותמאניים ומנדטוריים ודיני אדמירליות אנגליים, ומגבש תחתיה מערכת דינים חדשה, הערוכה בהתאם לתנאי המדינה וצייה המסחרי ולאור הנסיון שנרכש בתיפעולו של הצי ובסיוע דורים המינהליים של רשויות הספנות שלנו, למן קום המדינה.

ב. נושאו הראשון של החוק המוצע הוא רישום כלי שיט ברישום הישראלי. החוק קובע מחד גיסא את תנאי הכשירות לרישום (סעיפים 2, 3 ו-4) ומאידך גיסא חובת רישום לגבי כלי שיט שבבעלות ישראלית (סעיף 5), ואיסור על רישומו ברישום-חוץ (סעיף 92).

החוק מאמץ את העקרון הקבוע בדין הבין-לאומי בדבר הצורך בזיקה של ממש (genuine link) בין כלי השיט ובין המדינה שבה הוא נרשם; עקרון זה נכלל זה עתה באמנה הבין-לאומית על משטר הים הפתוח, שנערכה בוועידת האומות המאוחדות למשפט הים בג'נבה, בשנת 1958, אשר ישראל היא בין החותמות עליה (סעיפים 2 ו-3). החוק מתיר רישום כלי שיט הנמצא בתהליך הבניה; הוראה זו עשויה לאפשר משכונו לצורך מימון או השלמת הבניה (סעיף 4).

כן כולל החוק הוראות בדבר רשמי כלי שיט, נמלי הרישום, פנקסי תעודות וסדרי הרישום – במדינה על ידי הרשמים, ומחוצה לה – על ידי נציגיה הדיפלומטיים או הקונסול-ריים (סעיפים 7 עד 24) וכן בדבר מחיקת הרישום הישראלי במקרים של אבדן כלי שיט, יציאתו מכלל שימוש, העברתו כדין לרישום חוץ או אבדן כשירותו לרישום (סעיפים 21–22 ו-76 עד 79).

ג. נושאו השני של החוק המוצע הוא עסקאות בכלי שיט.

העברת הקנין בכלי שיט תהיה בדרך של עריכת שטר העברה ורישומו בפנקס הרישום שיתנהל לפי החוק המוצע (סעיפים 25 עד 28). ההעברה כפופה לדיני החיובים החלים על מכירת נכסי מיטלטלין, אלא שהיא תתפוס רק אם הצדדים לעסקה ערכו שטר העברה ורישמוהו בהתאם להוראות החוק.

הצעת החוק קובעת, בעקבות סעיף 8 לפקודת העברה קרקעות, כי רישום בפנקס הרישום אין בו משום ערובה לזכות קנין – אך היא מעניקה הגנה למי שרכש כלי שיט או זכות בו, מאת מי שהיה רשום בפנקס כבעליו, – בתום לב ובתמורה (סעיף 83).

לפי פקודת האגרות (הגבלת העברתן ומשכונן), תשי"ט – 1948, טעונה העברת בעלות בכלי שיט היתר מוקדם מאת שר התחבורה. הפקודה האמורה באה להבטיח שהצי המסחרי הישראלי יעמוד לשירות סחר הים של המדינה ושאיכותיו לא יועברו בצורה שיש בה לפגוע בטובת הציבור. הוראות הפקודה האמורה לא שולבו במסגרת החוק המוצע בזה, שנועד להסדיר את עניני כלי השיט של הצי המסחרי הישראלי לאורך ימים. על כן נשמר על פי סעיף 114 לחוק המוצע תוקף הפקודה האמורה, ובכל מקרה של בקשה להעברת בעלות בכלי שיט ישראלי או להעברתו לדגל-חוץ, יידרש היתר השר לפי הפקודה האמורה.

כשהעברה היא לבעלים שאינם ישראלים, והיא הורשתה כדין, היא תבוצע בשטר העברת כלי השיט ובמהיקת רישומו הישראלי (סעיפים 26 ו-76), אולם במקרה של עסקה המתיימרת להעביר את הבעלות למי שאינם כשירים לכך – וכן במקרה של תסיבת הבעלות בכלי השיט לשאינם כשירים, מכוח דין, עקב ירושה, פשיטת רגל, פירוק וכיוצא באלה – קובע החוק נוהל משפטי של הקניית כלי השיט לבית המשפט או למי שבית המשפט ימנה, ומסמיך את בית המשפט להתיר לנסב, לפי בקשתו, את מכירת כלי השיט לכשירים לרשמו ברישום הישראלי; כן מוסמך בית המשפט להורות על מכירה במקרה של אי קיום הוראות החוק. ולתת צווי בנייים וסעדים אחרים (סעיפים 29 עד 39).

הוראות אלו תכליתן להבטיח שכלי שיט ישראלי ישאר בבעלות ישראלית, בלתי אם הזתרה העברתו לזרים כדין.

ד. נושא השלישי של החוק המוצע הוא שעבודים בכלי שיט.

כיום מצויות במערכת דיני הים שלנו שתי שיטות משפטיות מקבילות בענין חובות המובטחים על ידי שעבוד על כלי שיט:

האחת, מסגרת הדינים הרגילים של המדינה, כלולה בסעיפים 4–9 לחוק העותמני בדבר סחר הים, 1863. הוראות סעיפים אלה יחולו בהליכים בפני בתי המשפט הרגילים של המדינה. השניה, מסגרת דיני האדמירליות האנגלים, החלים בתוקף דבר המלך במועצה על השיפוט האדמירלי בא"י, 1937, (ע"ר 1937, תוס' 2 מס' 673, עמ' 231) בהליכים בפני בית המשפט לימאות (ראה: ע' 537, 1939 SCJ, Ad. 1; ע' 456, Ad. 4; 1946 ALR (1) 45).

שתי השיטות המשפטיות הנ"ל אינן זהות בהוראותיהן: של החוק העותמני מבוססת בעיקרה על הקודיפיקציה של החוק המסחרי הצרפתי משנת 1806 ומשקפת את ההלכות של המשפט הימי הקונטיננטלי; של דיני האדמירליות מבוססת על התקדימים שנתגבשו במשך מאות בשנים בדיני בית המשפט האדמירלי האנגלי. בשנת 1926 נעשה נסיון ביקן-לאומי, להגיע לידי אחידות בשאלת החובות המובטחים בשעבוד על כלי שיט, באמנה ביקן-לאומית לאיחוד כללים משפטיים מסויימים הנוגעים לשעבודים ולמשכונאות על כלי שיט, שנערכה בשנה זו בבריסל.

האמנה מתבססת בעיקר על דיני המשפט הקונטיננטלי ונראה שמשום כך לא הצטרפו אליה המדינות שהשיטה המשפטית שלהן מבוססת על המשפט הימי האנגלי, ומאידך גיסא – הצטרפו אליה שש עשרה מדינות אירופיות.

לאחר בדיקה והשוואה של שתי השיטות נמצאה השיטה הקונטיננטלית, שאומצה ע"י האמנה עדיפה. על כן זונחים הסעיפים בדבר שעבודים ימיים שבחוק המוצע את עקרונות השיטה המשפטית האנגלית ומתבססים בעיקר על הוראות האמנה.

החוק המוצע מפרט שבעה סוגים של חובות המובטחים על ידי שעבוד על כלי השיט ועל דמי ההובלה לגבי ההפלגה שבביצועה נוצרו חובות אלה והם: א) הוצאות משפטיות, ב) אגרות נמל, ג) הוצאות שמירת כלי השיט, ד) תשלומים לצוות, ה) תשלומים בעד הצלה, עזרה והשתתפות בדמי הסיכון הכללי, ו) פיצויי נזק, ז) תשלומים בעד אספקה ושירותים בנמלי-חוץ.

סדר עדיפותם – לפי מקומם בסולם הנ"ל (סעיפים 40 ו-41).

שעבוד זה הידוע כ"שעבוד ימי" בא לאפשר לנושים שחובותיהם מובטחים בו לגבות את המגיע להם מכלי השיט, או מדמי ההובלה המגיעים לבעלו בעד המסע שבו נוצר החוב, או מזכויות הלואי שנוצרו לזכות הבעל, תוך העדפה על נושים אחרים של בעל כלי השיט.

בעקבות העקרון המוכר הן במשפט האנגלי והן במשפט הקונטיננטלי, כי השעבוד הימי מלווה את החפץ המשועבד בכל חילופי החזקה העוברים עליו, קובע החוק שאין העברת הבעלות בכלי השיט פוגעת בתוקף השעבודים הקיימים עליו בשעת ההעברה (סעיף 48).

אם כי השעבוד הימי מלווה את כלי השיט, גם בהתחלף בעליו – אין החובות המובטחים בשעבוד ימי על כלי השיט טעונים רישום; בזאת הם נבדלים מן החובות המובטחים במשכנתה. חובות אלה נוצרים תוך כדי הפעלתו השוטפת של כלי השיט, כשאין אפשרות מעשית לרשםם, אם אצל רשם כלי שיט ואם אצל נציג המדינה בחו"ל, ולפי המשפט הימי – אין נוהגים לרשםם.

כדי להבטיח זכויות נושים ישראלים בפני אבדן הבטחון עקב העברת כלי השיט לדגל-חוץ, מורה החוק המוצע, כי אין למחוק כלי שיט מן הרישום הישראלי, אלא אם הוא נקי משעבוד או שהנושים הסכימו להעברתו או ניתנה ערובה לפרעון החובות המובטחים (סעיף 76).

בהתאם לעקרון המוכר במשפט הימי של הבטחת הפעלה השוטפת של כלי השיט, מורה החוק המוצע, על מתן עדיפות לחובות מאוחרים על פני חובות שקדמו להם, זאת כדי להבטיח כי מי שהוזמן לבצע שירותים או לספק צידה לצורך הפעלתו השוטפת של כלי השיט יזכה בבטחון לכיסוי החיוב שייווצר לזכותו, אם לא ישתהה בגבייתו (סעיף 45).

החוק המוצע כולל הוראות בדבר פקיעת תקפם של השעבודים במקרה של מכירת כלי השיט באמצעות בית המשפט, או הפקעתו, כשהשעבוד עובר אל דמי המכר או אל הפיצויים הניתנים עקב ההפקעה, וכן עם תום שנה אחת מן המועדים הנקובים בחוק. המדובר בפקיעת השעבוד בלבד, להבדיל מהתיישנות של החוב גופו אשר לגביה יחולו הוראות המשפט הכללי המסדירות את התיישנות זכות התביעה (סעיפים 49 עד 52).

היה כלי השיט בתחילת תקופת הפקיעה מחוץ לישראל, תתחיל תקופה זו ביום הגיעו לנמל ישראלי, ובלבד שהשעבוד יפקע לא יאוחר מאשר תוך שלוש שנים מראשיתה.

המועד של שנה אחת לקוח מן האמנה הבין-לאומית; ביסודו מונח העקרון שמתן עדיפות לחובות המצטברים במשך תקופה ממושכת יותר עשוי לפגוע באפשרות בעל כלי השיט להשיג אשראי על ידי משכונו, מאחר שתור המשכנתאות הוא לאחור תור השעבודים.

במקרים מסויימים נראתה הצדקה להעדפת מה של החובות לצוות, מעבר לזכויות שהוקנו לחובות אלה על פי האמנה הבין-לאומית; תור העדיפות של תשלומים לצוות בשל פיצויי נזיקין, הוקדם והשווה לדין תשלומים המגיעים עקב חוזה השירות (סעיף 41 (4)); השעבוד לטובת הצוות הוחל על כל דמי ההובלה המגיעים עבור המסעות שבתקופת תקפו של חוזה השירות, ולא רק על המסע שבו נוצר החוב (סעיף 42); תור השעבודים הנובעים מחוזה שירות לגבי יותר ממסע אחד יהיה כתור השעבודים הנובעים מהמסע האחרון (סעיף 43) ומועד הפקיעה של שעבוד הנובע מחוזה שירות, ייחשב מהיום שבו יגיע איש הצוות לראשונה אחרי סיום החוזה לנמל ישראלי (סעיף 49 (5)).

- ה. נושא הרביעי של החוק המוצע הוא משכנתאות בכלי שיט.
- הוראות החוק המוצע יוצאות בעקבות פקודת המשכנתאות על אניות, תש"ט – 1948, בשינויים והוספות שנמצאו נחוצים לאור הפעלת הפקודה האמורה.
- השיטה שעליה מבוססות הוראות אלה שונה משיטת החוק האנגלי בכמה פרטים:
- (א) במקום הוראות החוק האנגלי בדבר האפשרות ליצור משכנתה מחוץ לנמל הרישום על ידי רישומה בתעודת משכון הניתנת מאת הרשם לבעל כלי שיט, מאפשר החוק המוצע את רישום המשכנתה באמצעות נציג המדינה בחו"ל (סעיפים 59 ו-61).
- (ב) במקום הוראות החוק האנגלי המקנות לבעל המשכנתה זכות למכירת כלי השיט, מורה החוק המוצע כי בעל המשכנתה יהיה זכאי, במקרים של אי קיום תנאי מתנאי המשכנתה, לתבוע מבית המשפט צו של הוצאה לפועל, ובית המשפט רשאי לצוות על מכירתה ולהורות על אמצעי לואי נוספים (סעיפים 72 ו-74).
- נוהל זה של הוצאת המשכנתה לפועל דומה לנוהל בהוצאה לפועל של משכנתה על מקרקעין, לפי סעיף 14 לפקודת העברת קרקעות – אגב שינוי חשוב בדרכי הביצוע של המכירה, אשר לפי החוק המוצע אינם כפופים להוראות חוק ההוצאה לפועל העותמני, 1914, שהוראותיו אינן מתאימות למטרה זו, אלא מוסדרים ע"י הוראות בית המשפט לימאות במסגרת סמכויותיו.
- החוק המוצע מגדיר לראשונה (בסעיף 57) את המיתקנים והחפצים הכלולים ברכוש הממושכן, וזאת בעקבות הוראות מקבילות בחוק הספנות האיטלקי, 1942; חידושים אחרים הם: אפשרות רישום משכנתה על כלי שיט שבניה (סעיף 56); אפשרות רישום כמה משכנתאות בדרגת עדיפות שווה (סעיף 65) רישום שינויים במשכנתה (סעיף 66) פדיון משכנתה בדרך הפקדה (סעיף 68) וקביעת זכויות בעל משכנתה במקרי החרמת כלי השיט או מעשה פשיטת רגל של בעל כלי השיט (סעיפים 69 ו-70).
- משכון כלי שיט ישראלי יאר טעון – אף הוא היתר מאת שר התחבורה לפי פקודת האניות (הגבלת העברתן ומשכונן), תש"ט – 1948.
- ו. נושא החמישי של החוק המוצע הוא לאומיות כלי השיט, שמו ודגל הצי המסחרי הישראלי.
- הלאומיות הישראלית, על החסות וההנאות הכרוכות בה, מבחינת הדין הבין-לאומי, מוענקת לכלי שיט הרשום ברישום הישראלי (סעיף 85); עם זאת מורה החוק כי כלי שיט החייב ברישום הישראלי, אולם אינו רשום בו כדין, יראוהו כישראלי לגבי כל חובה המוטלת על כלי שיט ישראליים ולגבי תחולת דיני מדינת ישראל וסמכות בתי המשפט הישראליים עליו (סעיף 89).
- החוק חוזר על הוראות פקודת האניות (לאומיות ודגל), תש"ח – 1948, אשר קבעו את דגל הצי המסחרי הישראלי וכן הזכות והחובה להניפו (סעיפים 86 עד 88) ומשלימן על ידי מערכת הוראות המיועדת להגן על הדגל (סעיפים 90 ו-91).
- כן כולל החוק מערכת הוראות חדשה בדבר שמות כלי שיט ישראליים וזיהוים, המיועדת להבטיח סימון וזיהוי רשמי נאות לכלי השיט, תוך בקורת מוסמכת של שמותיהם – והענקת הסמכות לשלטונות לפסול שם העלול להטעות או לפגוע בעניני הציבור (סעיפים 93 עד 100).
- ז. כן כולל החוק המוצע הוראות משלימות, הוראות ביצוע והוראות מעבר.
- (1) הוא מוסיף על הוראות סעיף 2א לפקודת שטח השיפוט והסמכויות, תש"ח – 1948 (ס"ח 198, תש"ז, עמ' 34) וקובע כי הוראות החוק המוצע, שהן חוק מטריאלי, יחולו על כלי שיט ישראליים באשר הם (סעיף 101).

2) סעיף 42 לפקודת הפרשנות (דיני ישראל, נוסח חדש, עמ' 2) פוטר את המדינה מכל חובה על פי חיקוק, אלא אם הוטלה עליה במפורש. מכאן שהוראות החוק המוצע המטילות חובות לגבי כלי שיט לא יחולו על כלי שיט של המדינה ללא הוראה מפורשת על כך. הסדר הטוב בניווול כלי השיט של שלטונות המדינה (הנמלים, המכס, מחלקת הדיג) מחייב שכלי שיט אלה יהיו כפופים לסדרים הכלליים לגבי רישום, עסקאות וכיו"ב, ובעקבות זאת גם לגבי פיקוח על כושר שיט.

גם מבקר המדינה בדין וחשבון השנתי מס' 7 לשנת 1955.56 (בעמ' 187) המליץ על רישום כלי שיט של המדינה. לשם כך באה הוראה מיוחדת בחוק המוצע; פטורים מחובת הרישום כלי שיט של שלטונות הבטחון אשר לגביהם קיימים סידורי רישום ופיקוח אחרים (סעיף 102).
3) החוק מעניק לשר התחבורה את הסמכות לפטור כלי שיט או סוג כלי שיט מתחולת הוראות מסוימות (סעיף 103).

סמכות זו דרושה (בין השאר) כדי לאפשר פטור כלי שיט מסוימים, אשר מטעמים מעשיים אין הצדקה ואין נזהגים לרשום, – מחובת הרישום, וכן כדי לאפשר פטור מחובה ביטול שעבודים בכלי שיט המועבר לרישום הישראלי, כשהשר משוכנע בנחיצות הדבר, מחובת המצאת מסמכים, הנפת דגל וכיוצא באלה.

4) החוק פוטר (בסעיף 106) ממס בולים כל מסמך וכל פעולה לפיו, הטעונים מס בולים לפי פקודת מס בולים (חוקי א"י, פרק קל"ג, ע' 1302), ולעומת זאת יקבע שר התחבורה את האגרות בעד כל מסמך וכל פעולה כאמור בתוקף סמכותו על פי סעיף 107 לחוק המוצע. מגמת הפטור היא למנוע היטלים כפולים על אותו מסמך ועל אותה פעולה גם על פי פקודת מס הבולים וגם על ידי רשם כלי השיט, ולרכז את כל התשלומים בידי הרשם בלבד.

הוראה זו יוצאת בעקבות ההסדר לגבי משכנתאות על כלי שיט, שאושר על ידי הכנסת בחוק לתיקון פקודת מס הבולים, תשי"ז – 1957 (ספר החוקים 235, תשי"ז, עמ' 187) – אשר לפי סעיף 11 (8) (ב) שבו, שוחררו משכנתאות על כלי שיט ממס בולים והמחוקק הסתפק באגרות הרישום המשתלמות לגביהן עפ"י פקודת המשכנתאות על אניות, תש"ט – 1948.

5) החוק המוצע מפרט (בסעיף 113) את החיקוקים העותמאניים, המנדטוריים ומתקופת המדינה, שיתבטלו עם חקיקתו. כתוספת לדברי הסבר אלה ניתן הנוסח המלא של החיקוקים המתבטלים כאמור.

6) כן קובע החוק (בסעיפים 115 עד 117) הוראות מעבר שתכליתן להבטיח את רציפות הרישום של כלי השיט ושל המשכנתאות הרשומות ביום תחילת החוק וכן את רציפות קיומם של השעבודים הרובצים על כלי השיט ביום האמור.

ח. החוק המוצע נדון לפרטיו על ידי הועדה המייעצת לחקיקה בעניני ספנות, שמונתה על ידי שר התחבורה בהודעותיו ברשומות (ילקוטי הפרסומים 484, תשט"ז, עמ' 1121; 551, תשי"ז, עמ' 1244), ואשר הורכבה מנציגי מוסדות וגופים המעוניינים בספנות ומומחים בשטח זה. הועדה סמכה ידיה, פה אחד, על החוק המוצע.

ואלה החוקים שהחוק המוצע בא להחליפם או לתקנם:

א. פקודת אניות (לאומיות ודגל), תש"ה – 1948

מועצת המדינה הזמנית מחוקקת בזה לאמור:

1. פקודה זו תיקרא בשם "פקודת אניות (לאומיות ודגל), תש"ה – 1948".
2. כל אניה הרשומה במדינת ישראל, לאומיותה היא של מדינת ישראל.

- דגל 3. (א) כל אניה הרשומה במדינת ישראל זכאית וחייבת להניף את דגל הצי המסחרי של מדינת ישראל.
- (ב) דגל הצי המסחרי של מדינת ישראל הוא כמצוייר וכמתואר בזה:
הדגל – ארכו 180 ס"מ, רחבו 120 ס"מ, רקעו תכלת כהה עם סגלגל לבן במרחק 15 ס"מ משלש הצלעות הקרובות למוט. הסגלגל – צירו הארוך 90 ס"מ, צירו הקצר – 60 ס"מ, ובאמצעותו מגן דוד עשוי ששה פסי תכלת, 3 ס"מ רחבם, המצטרפים לשני משולשים שווי שוקיים שבסיסהם מקבילים לצלעות הארך של הדגל. כל משולש בסיסו 30 ס"מ וכל אחד משוקיו 45 ס"מ.
4. כל אניה הרשומה באחד מנמלי ארץ-ישראל אשר בטטה מדינת ישראל ואשר רישומה עמד בתקפו ביום ה' אייר תש"ח (14 במאי 1948), דינה כאותו יום ואילך כדין אניה רשומה במדינת ישראל.
- עבירות ועונשין 5. אניה הרשומה במדינת ישראל שהניפה סמל לאומי השונה מן הדגל המתואר בסעיף 3, בעל האניה – אם הוא נמצא בה – רב החובל שלה וכן כל אדם אחר שהניף את הסמל, יאשם בעבירה ומשיחוייב בדין יהא צפוי בשל כל עבירה ועבירה לנאסר של שנתיים או לקנס של מאתיים לירות או לשני הענשים גם יחד.
- (ב) כל קצין בעל כתב-איוני הנמצא בשרות הצבא או הצי של מדינת ישראל או כל קצין משטרה בדרגת מפקח או בדרגה גבוהה הימנה, או כל פקיד שהורשה לכך בכתב ע"י שר התחבורה, רשאי לעלות על כל אניה אשר עליה הונף סמל בניגוד לפקודה זו, לתפוש את הסמל, ולהחרימו לטובת המדינה.
6. שר התחבורה ממונה על ביצוע הפקודה הזאת.
- ממונה על ביצוע הפקודה

ב. פקודת המשכנתאות; על אניות, תש"ט—1948

- משכנתה על אניה 1. מותר למשכן במשכנתה אניה רשומה במדינת ישראל או כל חלק באניה כזו, כערובה להתחייבות קיימת, עתידה או תלויה בתנאי, על ידי עריכת שטר משכנתה ורשומה בהתאם להוראות פקודה זו.
- שטר משכנתה 2. (א) שטר משכנתה יהיה בנוסח שייקבע על ידי שר התחבורה או בנוסח דומה ככל אשר תרשינה הנסיבות.
- (ב) שטר משכנתה יחתם על ידי הצדדים –
(1) במדינת ישראל – בפני נוטריון ציבורי כמשמעותו בחוק העותמני בדבר נוטריונים ציבוריים מיום 27 זי"ע-ל"קעדה 1331 (תרע"ד—1913);
(2) בחוץ לארץ – בפני נציג דיפלומטי או קונסולרי של מדינת ישראל, או אדם אחר שימונה על ידי מדינת ישראל לאימות מסמכים, ויאושר בהתימת ידו ובהחתמתו הרשמית של האדם שבפניו נחתם.
- רישום משכנתה 3. (א) משכנתה תירשם, לפי בקשת בעל האניה או בעל המשכנתה, בפנקס הרישום שיתנהל במשרד רושם האניות.
- (ב) המבקש הייב לשלם דמי רישום ולהגיש לרושם –
(1) את שטר המשכנתה בשני טפסים ערוכים בהתאם לסעיף 2;
(2) רשימת פרטי המשכנתה הטעונים רישום, התומה על ידי המבקש.
- (ג) משקיבל הרושם את המסמכים האלה ושולמו דמי הרישום, ירשום בפנקס הרישום את פרטי המשכנתה, יאשר את הרישום ואת יומו ושעתו על טפסי שטר המשכנתה, ויחזיר אחד מהם למבקש.
- (ד) נחתם שטר משכנתה בחוץ לארץ בפני אדם המוסמך לאמת מסמכים לפי פסקה (2) לסעיף קטן 2(ב) ואושר כחוק – והפקידו הצדדים את שטר המשכנתה בפני אותו אדם על מנת שיעבירו אל הרושם, יראו את השטר כאילו הוגש כחוק לרושם שעה שקיבל הרושם מאותו האדם את ההודעה על הפקדת השטר אצלו.
4. נרשמו יותר ממשכנתה אחת על אותה אניה, תור העדיפות של המשכנתות יהיה לפי תאריכי רישומן ולא לפי תאריכי החתימה על השטרות.
- זכות עדיפות

- העברת משכנתה
5. (א) בעל משכנתה רשאי להעביר את זכויותיו בה, כולן או מקצתן, על ידי עריכת שטר העברת משכנתה ורישומה.
- (ב) הוראות הסעיפים 2, 3 ו-4 תחולנה, בשינויים לפי הענין, גם על שטר העברת משכנתה ורישומה.
- תסובת משכנתה
- 6 (א) משכנתה שנסבה לאחר (שלא בדרך העברה) כתוצאה ממות, מפשיטת רגל, מפירוק או מכל סיבה אחרת, תירשם התסובה בפנקס הרישום על פי בקשת המעונין ברישומה.
- (ב) המבקש חייב לשלם דמי רישום ולהגיש לרושם הצהרה המאמת את העובדות שביסוד התסובה ותעודה המתקבלת בבתי המשפט כהוכחה על זכותו במשכנתה.
- (ג) הרושם ירשום את התסובה וימציא למבקש אישור על כך.
- פדיון משכנתה
7. (א) פדיון משכנתה, כולה או חלקה, יירשם בפנקס הרישום על פי בקשת המעונין ברישומה.
- (ב) המבקש חייב לשלם דמי רישום ולהגיש לרושם קבלה על סילוק החוב או כתב ויתור מאת בעל המשכנתה, חתומים בהתאם לסעיף 2(ב).
- (ג) הרושם ירשום את פדיון המשכנתה וימציא למבקש אישור על כך.
- הוצאה לפועל של משכנתה
8. (א) לבית המשפט המוסמך לדון בעניני ימאות (להלן: "בית המשפט") יהיה כוח שיפוט יחיד בכל ענין של משכנתה על אניה, הוצאתה לפועל וכל הקשור בה.
- (ב) לצרכי סעיף זה –
- "חוב המשכנתה" פירושו קרן המשכנתה, הרבית וכל תשלום אחר שפרעונו מובטח בשעבוד על פי תנאי המשכנתה.
- "אניה" – פירושה אניה ממושכנת, או כל חלק ממנה או כל חלק מאניה שמושכן.
- (ג) משכנתה שנרשמה בהתאם להוראות פקודה זו תהווה שעבוד על האניה בשיעור היתרה של חוב המשכנתה המובטח על ידי אניה זו.
- (ד) לא קוימו אחד התנאים או אחת ההתנאות של שטר המשכנתה, שאי-קיומם מקנה זכות להוציא לפועל, יהא בעל המשכנתה רשאי להגיש תביעת חפצא (in rem) להוצאת המשכנתה לפועל.
- (ה) בתביעה להוצאה לפועל של משכנתה רשאי בית המשפט, לפי שיקול דעתו –
- (1) לתת צו על מכירת האניה בכל תנאי והגבלה שיהא נראה לו, ורשאי הוא להצהיר בצו שאדם פלוני, או בעל המשכנתה אם נראה כך לבית המשפט, תהיה לו הזכות להעביר את האניה לזולתו ואותו אדם יהא רשאי, בהתאם להוראות בית המשפט ולתקנות העשויות להינתן לפי פקודה זו, להעביר את האניה כאילו היה הבעל הרשום של האניה;
- (2) בכל עת, בין לפני מתן צו מכירה ובין לאחריו –
- (i) להורות שמרשל בית המשפט ישים יד על האניה ויחזיקנה ברשותו ובחזקתו הוא, או ימסרנה לרשותו ולחזקתו של אדם אחר, כפי שיורה בית המשפט;
- (ii) לצוות שהאניה תועבר מרשותו או מחזקתו של בעלה או של מחזיקה, לרשותו או לחזקתו של אדם אחר כפי שיורה בית המשפט;
- (iii) למנות לאניה מקבל נכסים או מנהל, או שניהם כאחד ולהעניק לממונה כל סמכות מן הסמכויות שבית משפט מחוזי רשאי להעניק למקבל נכסים, והוראות החוק הנהוגות בבית משפט מחוזי בענין מקבל נכסים, תפקידו, כוחותיו, התחייבויותיו, ושכרו יחולו, בתאום לפי הענין, על כל מינוי כזה;
- (3) לפני מתן פסק דין בתביעה, לתת צו, – בין לאחר שתוגש לפניו כתב ערבות ובין בלי כתב ערבות ובין בכל תנאי שייראה לו צודק – למכירת האניה על ידי אדם שבית המשפט ימנה או על ידי פקיד של בית המשפט, בין במכירה פומבית, ובין בדרך אחרת, או לאשר מכירה על פי הסכם פרטי שנעשה על ידי אדם ממונה או פקיד כאמור, ובלבד שצדקת הענין מחייבת מכירה מיידית כאמור, כדי למנוע סיכון וזכויותיו של בעל המשכנתה על-ידי אבדן האניה ושתנאי המכירה הם הגונים ומתקבלים על הדעת בהתחשב בניסבות הענין.
- (ו) בית המשפט רשאי, לפי ראות עיניו ובתנאים שיראה לנכון, להוציא, על פי בקשת בעל המשכנתה, צו האוסר, לתקופה מסוימת או עד להוראה אחרת, העברה או כל פעולה אחרת ביחס לאניה.
- (ז) הרושם, בין שהוא צד לתביעה או לדיון כאמור ובין שאיננו צד, יהא חייב, לאחר שיוגש לו העתק מאושר כחוק של צו שניתן על פי הוראות סעיף זה, לקיימו ולפעול בהתאם להוראותיו.

9.	פנקס הרישום יהיה פתוח לכל דורש.	עיון בפנקס הרישום
10.	הוראות המג'לה על משכון מטלטלים והוראות החוק העותמני בדבר סחר ים מ"6 רבי. א' 1280 (תרכ"ג-1863) לא תהילגה על משכון אניות, העברת משכנתות, תסובתן, פדיון והוצאתן לפועל לפי פקודה זו.	הוראות המג'לה וכו'
11.	שר התחבורה ממונה על ביצוע פקודה זו, והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע – (א) לרישום משכנתות, העברתן, תסובתן ופדיון, לרבות הטפסים שימשו למטרות אלה; (ב) להנהלת פנקס הרישום, לקביעת פרטי הרישום, למתן העתקים ולעיון בפנקס; (ג) לתשלומים שייגבו בעד הרישום ובעד שאר שירותים; (ד) לכל דבר אחר הקשור בביצוע פקודה זו.	ביצוע ותקנות
12.	פקודה זו תיקרא בשם "פקודת המשכנתאות על אניות – תש"ט-1948".	השם

ג. פקודת הנמלים

בסעיף 2:

"רושם אניות" פירושו אדם שנתמנה למלא את תפקידי רושם האניות, או פקיד אחר במשרד רושם האניות המשמש בתפקיד זה.

סעיף 7:

7. (1) ספינות דוגה ושאר ספינות שאינן שטות אלא בנמל מגמלי ישראל בלבד או השטות בין נמלים כאלה, או במימי אגמים או ימים פנימיים או נהרות בישראל וכל ספינה השטה בין נמלים או מקומות מאושרים בישראל ובין נמלים נכריים, והשייכות לאנשים היושבים ישיבת קבע ביש"ר ראל או לשותפות או לחברה או לאגודה שתופית הרשומות בישראל, יש לרושם אותן במשרד רושם האניות.

(2) בעת הרישום הראשון ירושם רושם אניות את הפרטים דלקמן בפנקס הרישום –

(א) שם הספינה ושם הנמל שהספינה שייכת לו;

(ב) משקל המשא ותאורה של הספינה;

(ג) שמו ותאורו של בעל הספינה הרושם או של הבעלים הרושמים, ואם יש לספינה יותר מבעל אחד, צריך לרושם את שיעור טובת ההנאה שיש לכל אחד מן הבעלים בספינה.

(3) עם גמר רישומה של הספינה יתן הרושם תעודת רישום שתציין את הפרטים הרושמים בפנקס הרישום.

סעיף 15, סעיף קטן (1), פסקה (ה):

(ה) שהוא הבעל היחיד או החלקי של ספינה שחייבים לרשמה עפ"י סעיף 7, ואינו רושם את הספינה.

ד. החוק העותמני בדבר סחר הים

1. אין נתין נכרי יכול לרכוש אניה תחת הדגל העותמני, לא בשלמות ולא באופן חלקי. אין למכור אניה עותמונית בשלמותה לנתין נכרי חוץ מהמקרה שבו כל המסמכים המוכיחים את נתינותה העותמונית של האניה הזאת הורחקו קודם לכן.

2. נתינים עותמוניים יכולים לרכוש אניה נכרית ולהשיטה תחת הדגל העותמני, באותם התנאים כמו האניות הלאומיות, אך חוזה הקניה שלהם אסור לו שיכלול איזה סעיף או תנאי שהם בניגוד לסעיף הקודם לטובתו של נכרי, וזה תחת עונש על החרמת האניה.

3. מכירה מרצון של אניה, כולה או מקצתה, בין שנעשתה לפני הנסיעה ובין שנעשתה במשך הנסיעה, חייבת להיעשות, תחת עונש ביטול, על פי שטר ציבורי בפני מנהל הנמל – אם היא נעשית בקיסרות העותמונית, ובפני הקונסול של השולטן העליון – אם היא נעשית בארץ נכרית.

בהעדר מנהל הנמל במקום המכירה בטורקיה, יכול זווה המכר להיעשות בפני המועצה המקומית, וחייבים להודיע עליו למנהל הקרוב ביותר; ובהעדר קונסול עותומני בארץ נכריה, יכול חוזה המכר להיעשות בפני שופט השלום המוסמך של המקום וחייבים להודיע עליו לקונסול העותומני הקרוב ביותר.

4. אניות וספינות אחרות, למרות היותן מטלטלים, יש להן זכות תביעה בנכסים-בלתי-נדים שבידי צדדים שלישיים; כלומר, בניכרה שהן נמכרות לאנשים שלישיים על ידי בעליהן שהם החייבים העיקריים של האניות, הרי נושהן יכולים לעקל אותן בידי הקונים השלישיים ולמוכרן כדי לגבות את חובותיהם. על כן, סוגי אניות אלה מושפעים על ידי חובותיו של המוכר, וביחוד על ידי אותם החובות שהוכרוזו על ידי החוק בבעלי-זכות-יתר.

5. החובות המצויינים להלן הם בעלי-זכות-יתר, לפי הסדר כדלקמן:

- (1) מסי משפט והוצאות אחרות שהוצאו כדי להשיג את המכירה ואת חלוקת המחיר;
 - (2) מסי נווטות, שכר מטען, התוקה, חניה, רציף, או רציף-קדמי;
 - (3) שכר השומרים והוצאות שניירת האניה, מיום הגיעה לנמל ועד מכירתה;
 - (4) זמי שכירות של המחסנים ששימשו לאחסון החיבל והמכשירים;
 - (5) הוצאות החוקת האניה והחיבל שלה ומכשיריה, ממסעה האחרון עד כניסתה לנמל;
 - (6) משכורת ושכר רב-החובל ויתר חברי הצוות שהועסקו במסע האחרון;
 - (7) הסכומים שהולוו לרב-החובל לצרכי האניה במשך המסע האחרון, והחזרת התשלומים עבור הסחורות שנמכרו על ידו לאותה מטרה;
 - (8) הטכומים המגיעים למוכר, לספקים ולעובדים, שהועסקו בבניית האניה, אם טרם יצאה האניה למסעה, והסכומים המגיעים לנושים עבור אספקה, עבודות ומלאכת-כפיים, לשם התקנה, צידה, חימוש וציוד לפני הפלגת האניה, אם היא כבר הפליגה;
 - (9) הסכומים שהוצאו על שעבוד גוף האניה, קורת-התחתית, החיבל והמכשירים. לשם התקנה, צידה, חימוש וציוד, לפני הפלגת האניה;
 - (10) סכומי הפרמיות של הביטוח על גוף האניה, קורת-התחתית, החיבל המכשירים, ועל חימושה וציודה של האניה, המגיעים עבור המסע האחרון;
 - (11) הפיצויים המגיעים לשוכרי-האניה עבור אי מסירת הסחורות שהטעינו או עבור תשלום נזקים שנגרמו לסחורות הללו באשמת רב-החובל או הצוות.
- הנושים הנזכרים בכל אחד מסעיפי-המשנה שבסעיף זה ישתתפו באופן יחסי לחובותיהם במקרה שהמחיר אינו מספיק, אך בלי לפגוע בהוראות סעיף 162.

6. אי אפשר להשתמש בזכות-היתר הניתנת לחובות שנזכרו בסעיף הקודם אלא אם כן אושרו בצורה הבאה.

- (1) מסי בית המשפט ייקבעו על פי סולם המסים שנקבע על ידי המשפט המוס-מכים שאישרו את העיקול והמכירה של האניה;
- (2) מסי המטען ואחרים ייקבעו על פי קבלות חוקיות של המקבלים;
- (3) החובות הנזכרים בסעיפי-משנה 1, 3, 4 ו-5 מסעיף 5 ייקבעו על פי הדרגות שיחליט עליהן בית המשפט המסחרי;
- (4) משכורות הצוות תיקבענה על פי רשימת התחמושת ופריקת התחמושת הקבועה במשרד הנמל ובאין רשימה כזאת, תיקבענה המשכורות על ידי בית המשפט המסחרי;
- (5) הסכומים שהולוו וערך הסחורות שנמכרו לצרכי האניה במסע האחרון ייקבעו על פי הדרגות שיקבע רב-החובל וראשי-צוות האניה לאחר ביסוס הצורך בהלוואות;
- (6) מכירת האניה, כולה או מקצתה, תיקבע על פי שטר ציבורי שנערך, בהתאם לסעיף 3; והאספקה לשם בניה, חימוש, ציוד ומחיה של האניה תיקבע על פי הרישומים, החשבונות והצהרות החתומים על ידי רב-החובל, שנקבעו על ידי הבעלים. העתק מהם יופקד במשרד הרישום של האניה, או לכל המאוחר תוך עשרה ימים אחרי הפלגתה;
- (7) הסכומים שהולוו כנגד שעבוד האניה, קורת-התחתית, החיבל המכשירים, החימוש והציוד, לפני הפלגת האניה, ייקבעו על פי חוים מאושרים, או בחתימה פרטית, אשר העתק מהם, בשני טפסים יופקד במשרד הרישום של בית המשפט המסחרי תוך עשרה ימים מתאריכם;

(8) פרמיות הביטוח תיקבענה על פי פוליסות-הביטוח, או על פי תמציות הרישום מטפרי חברות הביטוח הנשמרים כהלכתם;
(9) הפיצויים המגיעים לשוכרי-האניה ייקבעו על פי פסקי הדין של בית המשפט המסחרי או על פי פסק בוררים, אם הסכימו הצדדים לבוררות.

7. זכויות-היתר של הנושים תפקענה, באופן בלתי תלוי באמצעים הכלליים לפקיעת התחייבויות, על ידי מכירה במשפט שנעשתה בצורות שנקבעו בפרק הבא; או אם לאחר מכירה מרצון, עשתה האניה מסע ימי בשמו של הקונה ובאחריותו, ובלי התנגדות מצד נושי המוכר. התנגדותו של נושה, שנעשתה בצורות שנקבעו לכך, אינה מועילה אלא לו בעצמו.

8. רואים אניה כאילו עשתה מסע ימי אם יוכיחו את הפלגתה והגעתה בשני נמלים שונים ושלושים יום לאחר הפלגתה, וכן אם מבלי שעגנה בנמל אחר, עברו יותר מששים יום מיום הפלגתה ועד יום החזרתה לאותו נמל: או אם האניה, בהפליגה למסע ארוך, היתה בדרכה במשך יותר מששים יום ולא נדרשה לחזור על ידי נושי המוכר.

9. מכירה מרצון של אניה במסע אינה פוגעת בנושי המוכר. על כן, למרות המכירה, ממשיכה האניה או מתירה לשמש בתור ערובה לנושים הללו, ויכולים הם אפילו, אם הם רוצים בכך, לערער על המכירה מחמת רמאות.

